

Onheilspellende reis in ruimte en tijd

Zopas verscheen de nieuwe vertaling van 'District and Circle', de ongemeen sterke bundel van Seamus Heaney uit 2006. De vorige versie werd wegens felle kritiek uit de handel genomen. Paul Demets

Seamus Heaney won in 1995 de Nobelprijs voor literatuur. Zijn absolute meesterschap blijkt eens te meer uit *District and Circle*, zijn voorlaatste bundel uit 2006.

Het is niet de eerste keer dat Heaneys bundel in het Nederlands vertaald werd. Voor Han van der Vegt en Onno Kusters, die puik werk verrichtten, deed Hanz Mirck in 2009 al een poging. Mirck vertaalde de titel van Heaneys bundel *District and Circle*, waarvoor de dichter de T.S. Eliotprijs ontving, als 'Regio en ring'. Niet alleen daarover, maar ook over allerlei interpretaties en het al te letterlijk volgen van de Engelse woordvolgorde uitten critici en vertalers hun ongenoegen. Dichter Hanz Mirck bleek heel wat steken te hebben laten vallen. Het vraagt heel wat metier om recht te doen aan de betekenisrijkdom, de intertekstuele verwijzingen en de klankkleur van Heaneys poëzie. Er moet grondig onderzoek aan voorafgaan van tekst en context.

Een vertaler kan daarbij niet zomaar vertrouwen op de toelichtingen van de dichter, omdat die zijn eigen werk alleen maar op zijn eigen manier

Poolse bielzen

*Toen ze hier om en om gestapeld lagen in een blok,
leefden wij met hun lucht van zuivere creosoot
tot ze werden geplaatst en in een tuinwal ingebed,
een aangeaarde rand, half palissade, half plint,
al snel met gras en winterharde kruipers afgeroomd.
Maar terwijl die schans verbleekte in de regen en de zon
en het pad van gewassen grond geen smet vertoonde,
stelde ik me voor hoe zich, onder het wijken, knerpen
van de uitgedroogde bedding teerachtig pus opzamelde
en naar de tuin de geur meedroeg
van wat ook broeide als ik lag
te luisteren naar de goederentrein uit Castledawson...
Al die lome, rammelende wagons
en daarna roest, distels, stilte, hemel.*

Seamus Heaney

kan interpreteren en daarbij vaak voorbij gaat aan de andere interpretatiemogelijkheden.

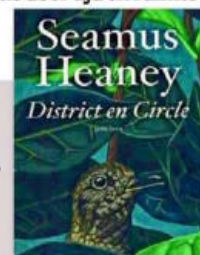
Zo is de vertaling 'Regio en ring' van *District and Circle* inderdaad te beperkend. Naar eigen zeggen koos Heaney deze titel namelijk onder andere als een verwijzing naar de tijd toen hij in Londen dagelijks via de twee gelijknamige metrolijnen reisde. Maar aan die titel zitten natuurlijk meer betekenissen vast. Want 'district' staat voor de leefomgeving en het persoonlijke verleden van de dichter, terwijl 'circle' synoniem is voor de wijde wereld en de bredere implicaties van gebeurtenissen.

Ervaringen als kind

Heaney gelooft namelijk sterk in het adagium van de grote romantische dichter William Wordsworth (1770-1850), 'The Child is Father of the Man'. De ervaringen die we opdoen als kind, blijven ons als volwassene bepalen. Heaney (*1939) verwijst in *District en Circle* dan ook vaak naar Noord-Ierland, meer bepaald naar de plaats waar hij opgroeide: Castledawson, zijn geboortedorp, de rivier Moyola die daar stroomt, of Anahorish, waar hij school liep. Zijn poëzie haalt voor een belangrijk deel haar kracht uit de ongemeen sterk beeldende manier waarop hij herinneringen aan zijn jeugd oproept. Die beelden worden bijna archetypisch, zoals in het openingsgedicht 'De rapensnijder': 'In een tijd van blote handen/ en gietijzer, // de tafelvleesmolen/ de waterpomp met dubbel vliegwiel, / plantte hij tussen houten tonnen en voedertroggen/ zijn hakken in het zand, // warmer dan lichaamswarmte/ in de zomer, koud in de winter // als het pantser van de winter zelf, / een tonvormig borstschild, // paraat op vier/ zich schrap zettende scheenplaten.'

Maar het zijn natuurlijk geen gedichten die verdrinken in nostalgie. Vaak roept Heaney belangrijke historische gebeurtenissen op, zoals de hardhandig uitgevochten strijd in Noord-Ierland. Maar ook op ruimere schaal: in het gedicht 'Poolse bielzen', dat ik uit de bundel koos, wekt hij herinneringen op aan de sporen die tijdens de Tweede Wereldoorlog naar de concentratiekampen leidden, en bij uitbreiding aan de verschrikking die op een onbestemde manier altijd dreigt. Dat is de 'circle', net zoals elders de verwijzingen naar de aanslagen op de Twin Towers en in de Londense metro. In 'De Man van Tollund in de lente' laat Heaney het veenlijk uit de doden opstaan en de hedendaagse maatschappij bekijken. En in het lange titelgedicht 'District en circle' maken we een danteske reis naar het dodenrijk, 'Steeds dieper dalend, met de massa, aan mijn lus'.

District en Circle is een reis door tijd en ruimte die schrijnt.

Seamus Heaney,
District en Circle,
Meulenhoff, Amsterdam,
148 p., 19,95 euro. Vertaling:
Han van der Vegt & Onno Kusters.